

Naš jezik

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

LIBRARY
FEB 1 1952
UNIVERSITY OF CALIFORNIA

НОВА СЕРИЈА Тб.
Књ. II — Св. 7-10

БЕОГРАД 1951

С А Д Р Ж А Ј

	Страна
1. <i>А. Белић</i> : Из'новије акценгуације (I)	227
2. <i>С. Машић</i> : Белешке о језику Његошевом у Лучи и Вијенцу	238
3. <i>Србислава Ковачевић</i> : О именици доба у нашем језику	246
4. <i>Б. Милановић</i> : <i>Садржаши</i> или <i>садржавашаи</i>	256
5. <i>В. М. Миловић</i> : О неким стручним називима	265
6. <i>Ј. Радхловић</i> : <i>Дихашаи</i> и <i>дисашаи</i>	279
7. <i>Св. Марковић</i> : <i>Правоснажан</i> или <i>цравносмажан</i>	290
8. <i>В. Ђ. Јовановић</i> : <i>Омски</i> или <i>омовски</i>	294
9. <i>И. Стевовић</i> : Поводом претходног чланка	296
10. <i>Св. Предић</i> : О дефиницији <i>огледа</i>	300
11. <i>Д. Живковић</i> : О претходном чланку	304
12. <i>Б. Вајагић</i> : О неким техничким изразима	307
13. <i>П. Васић</i> : Неколико начелних речи	309
14. <i>А. Шаулић</i> : „Која смрт храни, другој не да“	311
15. Из живота речи: <i>Гл. Елезовић</i> : <i>Валаге, валаке; фалага, фалзге...</i>	313
16. Језичке поуке	327
17. Регистар речи	331

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

др Александар Белић, Глиша Елезовић, др Радомир Алексић,
др Михаило Стевановић, др Радосав Бошковић,
Бранислав Милановић и Игрутин Стевовић

Научна Ресница

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
БЕОГРАД 1951

КОЈА СМРТ ХРАНИ, ДРУГОЈ НЕ ДА

У Нашем језику књ. II (1951), св. 3—4 дато је објашњење ове пословице. Код Вука је под бр. 2672, а код Мушкатиновића, везана за стваран случај или причу у неуопштеном облику, природније је изражена: *Која га смрт храни, другој га не да.*

Објашњење пословице метонимски, сабља — смрт (а не метафорски, како је у чланку речено) према бугарштини: *Сабљом сам се хранио, од сабље ћу и умрећи* и еванђеоском изреком: *Ко мачем сече од мача ће погинути* — нетачно је, јер је удаљено од народног животног схватања. Један пример: хранити се сабљом је „лош занат“ уопштен је, па се истицањем страха од смрти пориче хероизам, главна црта јуначких народних песама. Тако су и стихови из народне песме Смрт војводе Пријезде неосновано доведени у везу са овом пословицом, а неоправдано им дат искључиво економски значај: *Морава нас вода одранила, нек Морава вода и сарани.* Овде се уствари мисли на љубав према своме завичају и жељу да се у њему и умре, слично Његошевој мисли: *Бе је зрно клицу замешнуло, онђе нека и плодом почине.*

Супротно наведеном стиху из бугарштини и еванђеоској изреци, који доказују принцип каузалитета, ова пословица уствари има детерминистичко значење, са прастарим схватањем човека у борби с природом, да се умире од смрти одређене, суђене. Усуд или суђаје на рођењу досуде човеку све у животу, па и време и начин смрти. Отуда и мирење са њоме, као и у горњој пословици: *Тако је суђено, или Било је писано Шако.* Арапи кажу: *Ко се са судбином носи*

најпослије *проси*. Многи би умјели *ћилиме шкати*, али им је судбина досудила да *асуре плешу*. *Што буде суђено доћи ће из Индије* (Капетановић, Источно Благо, 1896). Ово судбинско одређење (ћ *моџа*, *fatum*, к'смет) је изнад божанске моћи, непроменљиво, а јавља се од најстаријих источњачких бајки до немачких и француских Грима и Пероа. По монотеистичком схватању ова моћ је пренесена на једно божанство. У прилог овакоме тумачењу иду стране и наше пословице: *Прошв смрши нема лека* — *Contra vim mortis non est medicamen in hortis* (Мушкатиновић); и код Вука: *Које није вијека, није му ни лијека* (2807), *Од смрши нема лијека* (4634), *Од суђења се не може ушећи* (4637), са објашњењем и причом.

У прилог нашем тумачењу иде и значење речи *храниши*. У старословенском она се јавља у значењу „чувати“, „старати се“. Тако је и у старосрпском (Јефимијина Похвала).

Како међу пословицама има и врло старих, природно и језик је архаичан: *Храниши* има у овој пословици застарело значење „чувати“. Значење пословице је: одређена (судбинска) смрт не да да човек умре од неке друге смрти. Према својој стилизацији (ред речи и реченични склоп) изгледа да је ова пословица или градског или књишког порекла, а не непосредно из народа.

Да се о историји речи мора водити рачуна, доказује и пословица: *Тиха вода бријег рони*, код Вука (6436). Мушкатиновић има: *Тиха вода бреге пере*. Код Његоша (Свободијада, II песма, 542—43): *Па их на бр'јег од Мораче Тридесџ и пеш исџравише*.

Данас реч *брег* има само значење „брдо“, „брег“, „брежуљак“, док је она у старосрпском означавала обалу, словеначки је такође *bręg* — *обала*, као и у другим словенским језицима.

Значење пословице је: *тиха вода обалу рони*, што се види и по додатку уз Мушкатиновићеву пословицу: *Lassú viz partot mos*. Тако се и реч *брег*, дефектна по извесном значењу (јер га је временом изгубила) у нашој пословици нетачно употребљава.

У пословицама се мора водити рачуна и о историском значењу речи.

Аница Шаулић